

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 11 juli 2017

Mål nr

T 3590-16

KLAGANDE

Gjensidige Forsikring ASA Norge, svensk filial, 516407-0384

Box 3031

103 61 Stockholm

Ombud: Advokat RS

MOTPART

RM

Ombud: Jur.kand. PL

SAKEN

Försäkringsersättning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2016-06-22 i mål T 9751-15

_____

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att RM – för att hon ska anses ha fullgjort sin beviskyldighet – ska göra det klart mer sannolikt att den händelse som hon grundar sitt ersättningsanspråk på har inträffat än att så inte är fallet.

Högsta domstolen lämnar tillbaka målet till hovrätten för fortsatt handläggning.

Frågan om rättegångskostnader ska prövas av hovrätten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Gjensidige Forsikring ASA, Norge, svensk filial (Gjensidige) har yrkat att Högsta domstolen ogillar RMs talan, befriar Gjensidige från skyldigheten att ersätta hennes rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar henne att betala Gjensidiges rättegångskostnader där.

RM har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund och prejudikatfrågan

1. RM har framställt yrkande om försäkringsersättning från sitt försäkringsbolag, Gjensidige, under påstående att hon den 4 december 2013 av en okänd person blev rånad på sin personbil och viss egendom som fanns i bilen.

2. Gjensidige har bestritt att utge ersättning med hänvisning till att RM inte har visat att hon har blivit utsatt för ett rån och att försäkringsfall föreligger.

3. RM har bevisbördan för det påstådda händelseförloppet. Prejudikatfrågan är vilket beviskrav som ska tillämpas vid bedömningen av om hon har fullgjort sin beviskyldighet.

Utgångspunkten och i målet aktuella bevislätnadsregler

4. En utgångspunkt i civilmål är att den part som har bevisbördan för ett påstått sakförhållande ska prestera full bevisning om detta. Det brukar uttryckas så att sakförhållandet ska vara styrkt. Huvudregeln om full bevisning har dock genom domstolspraxis kompletterats med olika bevislätnadsregler.

5. För sådana skadeståndssituationer där det typiskt sett finns särskilda svårigheter att lägga fram full bevisning om skadeorsaken har Högsta domstolen anvisat ett något lägre beviskrav än full bevisning. Den skadelidande har då uppfyllt sin beviskyldighet när hans eller hennes förklaring till skadan med beaktande av samtliga omständigheter framstår som klart mer sannolik än någon förklaring som har lämnats av motsidan (se bl.a. ”Gropen” NJA 1977 s. 176; det sägs ibland att den angivna orsaken också ska vara sannolik i sig, men det får anses ligga i bevislätnadsregeln sådan den formulerades i 1977 års avgörande). Regeln gäller även orsakspåståenden i många andra fall. Tingsrätten tillämpade den i detta mål, men domstolen fann trots den med regeln förenade bevislätnaden att RM inte hade uppfyllt sin beviskyldighet.

6. Ett ännu något lägre beviskrav har tillämpats när en försäkringstagare begär försäkringsersättning under påstående att hans eller hennes bil har tillgripits. Försäkringstagaren har då ansetts fullgjort sin beviskyldighet när

det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet (se NJA 1984 s. 501 I och II, jfr NJA 1986 s. 3 och NJA 1986 s. 358; annorlunda vid företagsförsäkring, se NJA 1992 s. 113). Som skäl för den till bilstödsfallet knutna bevislätnadsregeln har anförts bl.a. typiska bevissvårigheter och den enskildes behov av försäkringsskydd. Hovrätten har tillämpat denna regel och funnit att RM har uppfyllt sin bevisskyldighet.

Hur långt sträcker sig 1984 års rättsfall?

7. Den sistnämnda bevislätnadsregeln tillämpades inte i rättsfallet NJA 2006 s. 721, som gällde trafikskadeersättning. Högsta domstolen påpekade att situationen skilde sig från 1984 års fall genom att den skadelidande hade varit närvarande när skadan uppkom, vilket i många fall kunde medföra ett något bättre bevisläge. Också det förhållandet att ersättningen inte begärdes ur den skadelidandes egen försäkring kunde enligt domstolen motivera att beviskravet sattes högre än i 1984 års fall. Högsta domstolens uttalanden i 2006 års fall leder till frågan hur långt 1984 års rättsfall sträcker sig.

8. I 2006 års avgörande angavs således två konkurrerande argument för att, i det fall som Högsta domstolen då hade att avgöra, inte tillämpa bevislätnadsregeln enligt 1984 års rättsfall. Avgörandet är därför inte helt lättolkat. Men oavsett hur det ska förstås när det gäller regelns tillämplighet i fråga om trafikskadeersättning, så talar avgörandet för att en tillämpning av bevislätnadsregeln i 1984 års rättsfall förutsätter bl.a. förekomsten av särskilda bevissvårigheter. Vid biltillgrepp kan en sådan bevissvårighet vara att den skadelidande inte var närvarande vid bilens försvinnande och därför inte har möjlighet att ha någon mer bestämd uppfattning om hur bilen har försvunnit; den är bara borta utan att den skadelidande vet hur det gick till.

9. Liknande bevisvärigheter som motiverar att den särskilda bevislätnadsregeln tillämpas kan föreligga om en försäkringstagare visserligen är närvarande vid den påstådda händelsen men har varit omedveten om denna medan den pågick. Omvänt behöver regeln inte vara tillämplig fastän den försäkrade själv inte var närvarande vid den uppgivna händelsen. Mot bakgrund av att det rör sig om en bevislätnadsregel grundad på de bevisvärigheter som typiskt sett föreligger när en bil påstås ha försvunnit utan att försäkringstagaren har grund för att ha någon mer bestämd uppfattning om hur detta har skett, så bör även andra förhållanden än försäkringstagarens egna iakttagelser kunna föranleda att regeln inte ska tillämpas. Det ska emellertid då röra sig om förhållanden som i princip är ägnade att ge försäkringstagaren samma säkra uppfattning om händelsen som om han eller hon själv hade varit med om denna. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter från någon som har lånat bilen och närvarat vid försvinnandet eller om observationer av en granne som iakttagit bilens bortförande. Att det kan finnas annan bevisning eller indicier på att bilen har tillgripits olovligen – såsom inbrottsmärken i ett garage – utesluter alltså inte att regeln tillämpas (jfr NJA 1986 s. 3).

Tillämplig bevislätnadsregel i detta fall

10. RM har berättat att hon rånades på sin bil utanför en garagelänga vid sin bostad och att hon försökte hindra rånaren från att med bilen lämna platsen. Eftersom RM sålunda uppger sig ha iakttagit hur hon skulle ha frånhänts sin bil finns det inte skäl att tillämpa den särskilda bevislätnadsregeln. I stället ska – på det sätt som tingsrätten har gjort utan att försäkringsbolaget har satt det i fråga – prövningen ske enligt den bevislätnadsregel som normalt ska tillämpas för orsakssammanhang.

11. RM ska alltså, för att ha rätt till försäkringsersättning, göra det klart mer sannolikt att den händelse som hon grundar sitt ersättningsanspråk på har inträffat än att så inte är fallet. Mer konkret uttryckt ska hon göra det klart mer

sannolikt att hon frånhändes bilen olovligen genom rån än att bilen undanskaffades med hennes lov.

Den fortsatta handläggningen

12. Hovrätten har prövat bevisningen i målet med utgångspunkt i endast det beviskrav som 1984 års fall ger uttryck för. Huruvida RM har uppfyllt sin beviskyldighet enligt det något högre beviskrav som följer av den bevislätnadsregel som normalt ska tillämpas för orsakssammanhang bör lämpligen inte prövas i Högsta domstolen med överhoppande av hovrätten. Målet ska därför lämnas tillbaka till hovrätten för en sådan prövning.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad (referent), Dag Mattsson, Sten Andersson och Petter Asp
Föredragande justitiesekreterare: Katarina Berglund Siegbahn